

Nagy-Magyarország hercegprimása . . .

Irtá: Brisis Frigyes

Nagy-Magyarország hercegprimása holnap aranymiséjének ol-tára elé lép. Amikor méltóságának biborába öltözött aranyos fényű keresztvetésével megkezdí harmadik primiciáját, felbug a diadalmas orgona s a jubiláló főpappal együtt imádkozni kezd a régi Nagy-Magyarország. A pozsonyi primási palotában elfáradt, pihenő primási imakönyvek újra megnyílnak; Kassán újra feltámad s a számkivetés zsámolyára borul a Nagyságos Fejedelm hazátlansága s Kolozsvárott engesztelésre, fiui hűségre hajolnak meg Mátyás egykor dacos, lázadó lobogói...

Nagy-Magyarország primásának ötvenéves papsága imadkozik s erre hazáján az egész ország. Mintha itt lenne, megjönne minden: a gazdátlan rögök, cöltaian folyók, kikongatott harangok, ódon mondák, csillagok, melyeknek nincs egük, falevelek, melyekből már csak koszorút kötnék, erdők, melyekből már nem bölcsők és otthonok, hanem koporsók készülnek. Miért is tartanak ma ide? Hiszen a szent misék ott is énekelnek Glóriát, csemetik a Sanctus-okat, elviszik az Urat s széthintik a földön az Ur áldását!...

Lesz-e valaki is, aki nem érzi, hogy a jubiláló főpap holnap hatalmas, megrendítő, fájdalmas szimbolummá magasztosul? — Akad-e köztünk, akinek nem sikolt fel holnap a magyarsága, ha arra gondol, hogy a régi, jó, boldog Nagy-Magyarországnak — ki tudja, meddig? — utolsó primását látja maga előtt? Ki nem érzi át, hogy mit jelent az, hogy holnap az a primási kéz ad áldást, amely érintette az egész magyar föld szent koronáját s föltekint Nagy-Magyarországot utolsó királyát? És ki nem hisz abban, hogy a primás aranymiséjében összetalálkozik az egész Magyarország, áldása kiszáll a templomból, bejárja a régi magyar földet, megszenteli újra a sírokat, fölkeni a harangokat, minden családba beviszi az evangéliumot s a templomok szöszékéről megáldja az egész életet? Ki tudná elfelejteni, hogy ettől a kéztől áldást küld az Ur, üzen a szent korona s újra hűséget esküszik észak, kelet, dél és nyugat felé az országnak az örök magyar király? S ki ne tudja jobban hinni a történelem jövődóinak, mikor úgy tudja, hogy az aranymisés primás áldása az öröm s fájdalom olajával újra Magyarországra keni föl az idegenné bitort bus, magyar árva-földeket!...

Ez a történelmi háttér teszi országos jelentőségűvé Csernoch János aranymiséjét. Minden magyar

primásnak kivételes történelmi küldetése volt. De egyikén sem borongott oly komoran s leverően a kilátástalanság tragikus árnyéka, mint az övé. S éppen a tragédia arányai növesztik meg az ő primási éveinek súlyát. Az ő hivatása az volt, hogy ismét visszaállítsa az erkölcsi élet integritásának eleven rendjét; hogy biztossítsa az egész magyar megújulás számára a továbbélés magasabb feltételeit. A láthatatlan Magyarországot, mely szellemből, érté-

A hercegprimás, mint egyházpolitikus

Irtá: Baranay Jusztin

A bibornok-hercegprimás hatalmas egyénisége az aranymise ünnepi napjaiban intenzívebben árasztja fényét, illetőleg az emlékezésnek és ráfigyelésnek koncentrációjában a közvélemény erősebben és tisztábban fogja fel a nagy egyházfejedelem személyiségének összetevő értékeit. Oly szellemeknek, mint Zichy János, Wlassich Gyula és Berzeviczy Albert, Ernst Sándor, Turi Béla és Leopold Antal, mélyen járó és emelkedett felfogásában tükröződik vissza a magyar tragédia primásának egy-egy jellegzetes vonása. E sokféle rávilágításban pompázik előttünk igazán egyéniségének gazdagsága, imponáló szellemének sokirányú erejes megkap bennünket összlenyének minden körülmények között, a hitoktatói állás egyszerűségében és a primási méltóság nagyszerűségében, jó- és balszerencse közt egyaránt tanusított egyenlőtlensége és egyensúlyozottsága.

A magyar katolikus egyház helyi strukturájából és történelmileg kialakult helyzetéből bizonyos szükségességgel következik, hogy a hercegprimás személye és az ország egyházpolitikája meglehetősen szoros kapcsolatokat mutat. Ha a magyar primásnak van határozottan kialakult felfogása a magyar egyház és magyar állam egymáshoz való viszonyáról, ha vannak neki pontos és biztos egyházpolitikai célkitűzései, úgy rendelkezik az eszközöknek egész arzenáljával, melyekkel eszméi és ideáljai érdekében dolgozhat. Ha esetleg a primás egy teljesen politikamentes egyéniség volna, úgy ez a tény, adott körülmények között, nagyon könnyen lehetne ép egy nagyhorderejű egyházpolitikának a bázisa. A politika ez esetben természetesen nélküle és egészen biztosan az Egyház ellen menne.

Az egyházpolitika az egész közéletnek tán a legzövevényesebb, legszubtilisabb, legerzékenyebb kategóriája. Két szuverén áll itt állandóan egymással szemben. Két szuverén, melyek benső lényegükben és végső célkitűzéseikben különböznek, melyek mégis ugyanarra a területre, ugyanazon személyek felett való uralomra vannak elhivatva. Egyház és Állam ezek a nagy, öncélú adottságok. Ideális csakis a kettőnek legbensőbb harmóniája, de feltétlenül kívánatos a kettő békéje az emberiség legnagyobb érdekei szempontjából. Ha Platon a keresztény civilizáció korában írta volna meg államelméletét, bizonyára kikötötte volna azt is, hogy egyház és állam egymáshoz való viszonyának kényes kérdéseit csakis a legjobb és legbölcsebb férfiaknak szabad érinteniük. Az egyházpolitikának az egyház részéről való intézése kíván szent hevületet és merészen ívelő lendületet, de egyben ábrándoktól mentes valóságsszeretettel és aszkétikus önmérséklést. Megköveteli a pillanat aktualitásának biztos felismerését, de ugyanakkor elengedhetetlen a ma cselekedeteinek a jövőt előreformáló intuitív meglátása is.

Az egyházpolitikailag szerencsés egyéniségek, a III. Incék, XIII. Leók és XV. Beredekek, a Consalvi

kekből, hagyományokból készült, melynek egysége fellüktet minden legkisebb nemzeti, erkölcsi megnyilvánulásban, ő segített legelőször visszaadni a magyarságnak. Aranymiséje történelmi perspektívába állítva olyan, mintha drága csipkebokor lenne, melyben az a világosság ég, mely a jövő prófétainak, diadalmas vezéreinek útjára vár. S ki tudja, talán holnap, ha majd áldása elé borul az egész nemzet, a térdre hullók között már ott lesz az, aki elindult egyszer a magyar egységért! Az aranymise elmúlhat, de a virradó, boldogabb magyar napon az aranymisés főpapnak áldása ragyog. Áldásában magára talált újra a régi Nagy-Magyarország...

és Rampolla bíborosok, avagy a Pázmány Péterek, csak a legjobb és legszebb emberi kvalitások nagyszerű összetalálkozásából állhatnak elő. Nagy jellemek, egészen VIII. Bonifác titáni méretűek, avagy szent férfiak, megáldva IX. Pius nagy-lekével is, ha hiányzik belőlük az egyházpolitika művészetének gyakorlásához szükséges kellékekből valami, könnyen kerülhetnek egyháztörténelmi katasztrófáknak akár a nadirjába is.

A legújabb korban a magyar primások egyházpolitikájának természetes sarkpontja az Egyház hazai öröklött erkölcsi és anyagi birtokállományának a további biztosítása. Felmérhetetlenül nagy kincsek, kilenc évszázad magyar katolikus génuszának nagyszerű produktuma van elsősorban a mindenkori magyar primás szent és bölcs őrzetere bízva. Nekünk még mindig van keresztény államiságunk. Igaz, hogy ma már nemcsak ornamentikájából vannak szépséges darabok letörve, de támasztó pillérei is ki vannak kezdve, sőt fundamentumai megingatva, de azért mégis áll és mégis van és ép, mivel az idők viharjai erős nyomokat hagytak rajta, szorul egészen kü-

lönös őrizetre és gondozásra. Legnagyobb kincsünk, melyet mindennek fölé kell helyeznünk: a hitvallásos iskola szabadsága és az állami iskola minden típusában a kötelező hitoktatás és a kötelező vallásos nevelés. A katolikus Egyháznak, a magyar örök hitének, a *haereditaria et avita religio*nak kiváltságos közjogi helyzete ősi jussunk. A katolikus kulturműszó anyagi alapja, az egyházi vagy öröklött birtokállományunknak szintén lényeges és folyton veszélyeztetett része.

Mikor Csernoch Jánost a Szent-szék és az apostoli király bizalma és kegye e nagy javak, minőkkel már Európában egy nemzet sem dicsekszik, őrzetere elhívta, fennen ragyogott az emberiség békéjének napja s mi egy hatalmas bírdalom keretében biztonságban tudtuk magunkat s minden erkölcsi és anyagi javunkat. Azóta nemcsak felhőkbe hanyatlott felettünk a nap, hanem csillagoltó sötétségben kell barárgolnunk. De minden éjszaka és minden vihar ellenére is a katolikus egyháznak az az erkölcsi és anyagi birtokállománya, melyet Csernoch János átvett, a csonka haza területén megvan ma is. A jövő történelme fogja részleteiben felkutatni azokat a benső összefüggéseket, melyek e téren a primás személye és az eredmény között fenforognak.

Az esztergomi érsekek végeláthatatlan díszes sorában Csernoch János az egyetlen, ki élete második szakában az egyházpolitikát oly utakon kénytelen vinni, minőkön magyar primás még nem járt. A király-főkegyur nélküli sanyaru helyzetben nem tekinthet precedensekre, nem nyújthatnak neki eligazítást elődeinek példái. Ily körülmények között a primások öröklött jogállását minden irányban megőrizni, a szünetelő főkegyuri jogokat a jövőre biztosítani, csakis egy olyan született, nagyszabású egyházpolitikai egyéniség képes, mint ő.

Az aranymise glóriájában tündöklének most a mi primásunk törtetlen testi és szellemi energiái. Vajha megadná neki az Eg a legnagyobb földi kegyet: térne vissza az ő egyházfejedelmi élete oda, honnan kiindult, az integrális Magyarországba, az apostoli király és főkegyur jobbájjal.

A szakolcai kis háztól a magyar Sion ormáig

Csernoch János Szakolcán született 1852 június 18-án. A papi pályára érvén hivatást, kitűnően végzett közéiskolai tanulmányai után a bécsi Pázmáneumba került, majd 1874 november 18-án áldozópappá szentelték. A fiatal pap magasabb teológiai tanulmányainak folytatására a bécsi Augustineumban töltött két esztendő, ahol elnyerte a teológiai doktorátust. Főpásztorának intézkedésére előbb Felsőrádason kaplankodott 1876-ban, de már a következő évben Budapestre, a krisztinavárosi plébánián találkozunk vele, mint segédlelkessel, ahonnan 1878-ban a Terézvárosba került, mint kaplán. Már 1879-ben reá irányul főpásztorának figyelme, aki az esztergomi szemináriumba nevezi ki *teológiai tanárnak*, ahol a Szentírás-tudományt tanítja, egy évvel utóbb pedig hercegprimási szertartó és levéltáros, 1882-ben szentszéki jegyző, még ugyanebben az évben hercegprimási titkár lesz és a pápától a titkos pápai kamarási címet nyeri.

1887-ben es. és kir. th. udvari kaplán. 1888-ban a hercegprimási iroda igazgatója és mint ilyen az esztergomi főszékesegyházi káptalan sorába kerül mint kanonok. 1890-ben apáti címet nyer, 1893-ban az esztergomi Bazilika plébánosa lesz, 1901, 1905 és 1906-ban szülővárosa, Szakolca országgyűlési képviselőjévé választja. 1905-ben prépost lesz, ugyanakkor Szakolca diszpolgárává választja szülőföldjét, 1906-ban eléri az esztergomi főkaptalanban az örkanonoki méltóságot, ahonnan 1908-ban a csanádi püspöki széke távozik. Három évi püspöksége után 1911-ben Kalocsa érseki székebe kerül és a királytól a belső titkos tanácsosi méltóságot kapja. Ugyanabban az esztendőben Zenta városa választja diszpolgárává és alig másfél évi kalocsai érseksége után 1912-ben eszter-

gomi érsekké és Magyarország hercegprimásává nevezi ki a király, akinek választásához örömmel járul hozzá a pápa és 1913 január 1-én átveszi az esztergomi főegyházmegye kormányzását.

A következő év májusában bíborossá kreálja őt a pápa és ezzel egyidejűen Esztergom, a primási székhely azzal hódol főpásztorának, hogy őt diszpolgárává választja. 1915-ben a jeles Szent István-rend lovagjává és prelátsávé nevezi ki a király. A hercegprimási méltóságban az a ritka szerencse jut osztályrészéül, hogy az Anyaszentegyház két pápájának megválasztásában vesz tevékeny részt és ő tette Szent István koronáját az utolsó magyar királynak, a számkivetésben elhunyt IV. Károlynak a fejére. Ha főpásztori tevékenységét kísérjük figyelemmel, Csanádban azt látjuk, hogy a szunnyadó katolikus világnézet zászlóbontójaként jelenik meg a fórumon, szinte türelmetlen buzgósággal látogatja végig egyházmegyéjét, prédikál, maga szolgál-tatja ki a szentségeket, buzgón végzi püspöki funkcióit, a papság létszámának biztosítására nagy gondot fordít, nemcsak a szemináriumba, de a kissemináriumba is, minden igyekezetével azon fáradozik, hogy a katolikus iskolákat megmentse és a tanulódság sorsát javítsa, felkarolja a katolikus egyesületi szervezkedést, az egyházi és alapítványi vagyoni biztosítása érdekében alapítványi pénztárt létesít, stb., stb.

Hasonló apostoli buzgósággal dolgozik Kalocsa érseki székeben, ahol több szegény katolikus családnak juttat hártelket és lehetővé teszi ezzel, hogy a katolicizmust szolgáló és szerény anyagi körülmények között éljék világak is saját otthonukba költözködhessenek. Itt is felkarolja a katolikus egyesületi szervezkedést, de jóformán

Legyünk
világosak

adban, amivel táplálkozunk és adjuk meg szerves-tünknek azt, amit kíván.

Ennek a szabálynak felelünk meg avval, ha napi táplálkozásunkba a reggelizés és uzsonnához beillesztjük az Ovomaltine természetes tápszert. Ára dobozonként 87.400 és 64.600 korona forgalmi adóval együtt. — Mintát és ismertetést ingyen küldi Dr. Wanda gyógyszer- és tápszergyár Rt., Budapest 100. postahivatal.